

Карстовые пещеры Скандинавии

Д. Балаж

Фенноскандинавский массив был подвержен трансгрессии лишь во время кембрия и силура, в связи с чем породы, пригодные для закарстования, встречаются лишь в небольшом количестве мест. Однако, и процесс закарстования должен был наступать очень поздно, так как ледяной покров плейстоценового периода этому помешало.

Однако, на атлантических краевых участках ледников талые воды растворяли огромные системы полостей в так называемых поясных карстах (Streifenkarst) еще до иольдского века. Однако, большинство скандинавских пещер образовалось в послеледниковое время (будучи таким образом моложе 10 000 лет). Поэтому размеры их невелики. В заключение автором дается обзорная картина о более значительных пещерных районах и о некоторых крупных пещерах Скандинавии.

SVÉD BARLANGKATALÓGUS

Leander Tell, a neves svéd barlangkutató négy évtizedes szorgalmas gyűjtőmunkával összeállította és a „Svéd Szpeleológiai Archivum” sorozat 3. köteteként „Grottor i Sverige” címmel kiadta a svéd barlangok kataszterét. A kataszter 290 barlangot ismertet.

A szerző a barlangokat a svéd gépkocsik betűjelzési szerint csoportosította (az autójelzések

körzeti, területi beosztáson alapulnak, A-tól (Stockholm) BD-ig (Norrbotten) és ezen belül sorszámokat alkalmazott. Pl. BD.3. = Lulletjarrogrottan (BD = F.-Lappföld gépkocsijelzése, 3 = az itteni 3. számú barlang). Közli a barlangok pontos fekvését, típusát, jellegét, méreteit és a vonatkozó irodalmat..

SZPEOLÓGIA VAGY SZPELEOLÓGIA?

Hét évtizede -- amióta a „barlangtudomány” önálló tudományággá alakult -- vissza-visszatérő vitatéma: *szpeológia* vagy *szpeleológia* a helyesebb kifejezés?

A *szpeológia* a „speos” (barlang) és „logos” (tudomány) görög szavakból tevődik össze. A *szpeleológia* a barlang másik görög kifejezéséből, a „spelaion” szóból adódik. Etimológiailag tehát mind a két kifejezés helyes.

De nézzük e kifejezések alkalmazásának a múltját. Hogy melyik meghatározás az idősebb, azt ma már nehéz megállapítani. Annyi biztos, hogy mindkét szakkifejezés a 90-es években jelent meg először nyomtatásban. A *szpeleológia* kifejezést -- tudomásom szerint -- E. Rivière alkotta a 90-es évek elején. 1894-ben E. A. Martel, a nagy francia kutató már ezt a kifejezést használta egyik művében. Azóta a *szpeleológia* kifejezés általánosan elterjedt, úgyszintén az ebből képzett egyéb szakjelölések is (szpeoleogenetika, szpeleológus stb.).

A *szpeológia* kifejezést L. de Nissac alkalmazta először 1892-ben. E Racovita, a híres román biológus is ezt a kifejezést szerepelteti a barlangokkal foglalkozó

tudomány megjelölésére az „Essai sur les problèmes biospéologiques” c. művében (1907). Bár később E. A. Martel is elfogadhatónak tartotta ezt a kifejezést (Nouveau traité des eaux souterraines, Paris, 1921.), mégis inkább csak a biológusok körében terjedt el. A barlangi faunát tárgyaló tudományos kiadványok címükben is ezt a rövidebb nevet alkalmazzák (pl. *Bioszpeologika Szovjetika*, *Biospeologica Polonica*, *Etudes Biospéologiques*, *Biospeologica Hungarica* stb.).

Kétségtelen, hogy a „szpeológia” kifejezés jobban hangzik, könnyebb kiejteni, ennek ellenéte ma már a legtöbb országban összeállított barlangtani nevezéktanok a *szpeleológia* mellett foglalnak állást. A közelmúltban lezajlott III. Nemzetközi Szpeológiai Kongresszuson elfogadott ötnyelvű nevezéktan szintén a *szpeleológia* kifejezés helyességét rögzítette le. Úgy vélem, hogy nekünk is ezt a kifejezést kell alkalmaznunk mind önállóan, mind összetételeiben (*szpeleokartográfia*, *szpeoleoklimatológia*, *szpeleofotográfia* stb.). Tradicionális okok miatt csupán a biológia lehet kivétel, ahol továbbra is *bioszpeológiáról* beszélhetünk.

— S — S